LATOPISZEC (*43*) *sb m*

latopiszec (*43*), **[latopisiec]**.

W przypadkach zależnych pisownia odbija zapewne trojaką wymowę grupy spółgłoskowej -szcz- [*zapisy*: -szcz- (*16*), -scz- (*5*)]; -szc- [*zapis*: -szc- (*13*)]; -sc- [*zapis*: -sc- (*3*)].

a *jasne*; e *oraz* o *prawdopodobnie jasne* (*tak w* -o- *i w* -ec).

Składnia przydawki typu: te latopiszcze : ci latopiszcze *StryjKron* (*17*:*1*); *składnia orzeczenia*: latopiszcze stare nie wyssali (*1*) *StryjKron*.

sg N latopiszec (*6*). ◊ *G* latopiszca (*1*). ◊ **[***A* latopiszec. ◊ *L* latopiszczu.**]** ◊ *pl N* latopiszcze (*22*). ◊ *G* latopiszcz(o)w (*11*). ◊ *D* latopiszcz(o)m (*2*). ◊ *I* latopiszcami (*1*).

Sł stp, *Cn brak*, *Linde XVI w*.

Średniowieczny kronikarz, *dziejopis szczególnie na Rusi*, *lub dzieło kronikarza*, *kronika* (*z rus. лемонусеу*) (*43*) : A iáko z Eneaſſem z Troiey do Włoch/ ták też z Palemonem [...] do Litwy miedzy oną 500. Sláchty Rzymſkiey/ cztery przednieyſze Familie wyſzły/ ná co ſie wſziſtki Látopiſce zgadzáią. *StryjKron* 72; O czym Miechouius fol. 320. Cromerus lib 27. Długoſus [.,.] y Kroniká Czeſka oſobliwie ſwiádczą przećiw Látopiſczom *StryjKron* 627; Tegoż Roku 1503. nie wtorego iáko Látopiſzec położył/ przyſzli Poſłowie od Kniáziá Moſkiewſkiego do Krolá Alexandrá *StryjKron* 687, 71, 81, 265, 270, 275 [*4 r.*] (*20*); **[**á Diak to nápiſał w Látopiszec *StryjKron* 635**]**.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy kraju [*latopiszec* + *przymiotnik* (*15*), *przymiotnik* + *latopiszec* (*2*)] (*17*): A tu ſie rzecz Cromerowá [...] ſtoſſuie z Litewſkimi Látopiſzcámi/ ktore/ przyczynę przyśćia Rzymian y Włoſkich 500. Sláchćicow z Palemonem [...] w ty ſtrony [...] kładą być tyrańſtwo Neroná *StryjKron* 71; O tym poráżeniu Ikorowym Látopiſzcze Ruskie wzmianki nieczynią/ Ale Luitprandus zacny Hiſtoryk *rerum per Europam geſtarum lib*. 5. *cap*. 6. piſze *StryjKron* 121, *kt*, 66, 76, 275, 380 [*2 r.*] (*17*); **[**Látopiſiec [...] Litewſki ieden/ ták [...] rzecz ſwoię prowádzi *StryjKron* 336; Potym w Ruſkim Látopiſzczu dáłey [*!*] piſze *StryjKron* 470, 636**]**.

W charakterystycznych połączeniach: *latopiszec* (*latopiszce*) *dowodne*, *litewski*(*e*) (*14*), *ruskie* (*13*); *latopiszec* (*latopiszcze*) *błądzą*, *chcą*, *piszą* (*opisują*) (*3*), *położył*, *powiadają*, *świadczą* (*świadczy*) (*15*), *wzmiankę czynią*, *zgadzają się* (*2*), *zowią*.

Wyrażenie: »latopiszcze stare« (*2*): o ktorym [*prawdziwym przodku litewskim*] ták wiele Hiſtorikow ſwiádczy/ y o ktorym też Látopiſzcze ſtáre/ pewnie ſobie z pálcá ták zgołá Hiſtoriey niewyzſáli *StryjKron* 59, 612.

Szeregi: »historycy i latopiszce« (*1*): A tu ſię iuſz pánowánie [...] tudzież ſmierć y pogrzeb Wielkiego Xiędzá Gediminá Witeneſſowicá dowodnie z rozmáitych Hiſtorikow Polſkich/ Pruſkich/ Liflandſkich/ Ruſkich y Látopiſzczow Litewſkich [...] zebráne/ y porządnie ſpiſſáne dokończyły Roku 1329. *StryjKron* 411. [*Ponadto przy innym szeregu 1 r.*].

»kroniki i (tudzież) latopiszce« (*3*): á nam dziękuy żeſmy porządku pewnieyſzego tego mieyſcá z konkordowánia kilkunaśćie Kronik/ Polſkich/ Pruſkich/ Liflandſkich/ y Látopiſzcow Ruſkich y Litewſkich zá łáſką Bożą prawdziwie doſtąpili. *StryjKron* 380, *kt*, 288.

»latopiszce i historycy, i kronikarze« (*1*): tedyby ſie Hiſtoria tá Litewſka pomieſzáć/ y opacznie powikłáć wielkim błędem muſiáłá/ á Witen muſiałby ſtać po Gedyminie/ [...] przećiw Ruſkim y Litewſkim wſzyſtkim Látopiſzcom/ y przećiw inſzym Hiſtorykom y Kronikarzom *StryjKron* 380.

Wyrażenie przyimkowe: »według latopiszca« (*4*): KRol Alexander Roku 1506. á według Látopiſzcá 7. proſto z Seymu Lubelſkiego do Litwy [...] przyiechał *StryjKron* 697, 81.

~ *W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy kraju* [*zawsze*: *latopiszec* + *przymiotnik*] (*2*): Cromerus záś według Látopiſzczow Litewſkich lib. 10. piſze *StryjKron* 507, 447.

Szereg: »według kronik i latopiszcow« (*1*): Ale tenże Alexander był Koriatow Syn nie Kieyſtutow/ ták według Długoſſá y Cromerá/ iáko według inſzych Kronik y Látopiſzcow Ruſkich *StryjKron* 447. ~

Synonimy: *dziejopis*, *dziejopisa*, *dziejopisek*, *historyk*, *kozmograf*, *kronikarz*.

Cf LATOPIS

KN